

tanto dezir, como establecimiento que es fecho por breues palabras. E aun y a otra substitution, que es dicha en latin, breuiloqua (5), o reciproca; que quiere tanto dezir, como substitution que se faze breuemente en pocas palabras; en la qual se contienen quatro substitutiones, e las dos son vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de substitution, a que dizen en latin fideicommissaria (4). E de cada vna destas maneras de substitutiones diremos adelante cumplidamente.

LEX I.— Substitutio est secunda institutio, seu secundus gradus, vel tertius eorum, qui in locum institutorum deficientium, vel non aduentum instituntur: et sunt sex genera substitutionum, vulgaris, scilicet, pupillaris, exemplaris, compendiosa, breuiloqua, fideicommissaria. Hoc dicit.

(1) *Dezir*. Habes hic, quare dicitur vulgaris, quia a quolibet de vulgo fieri potest activè, et cuilibet de vulgo fieri potest, l. *in ratione*, §. *quod vulgo*, D. *ad leg. Falc.* fit enim à milite, vel pagano, patre, vel extraneo, fœmina, vel masculo, dummodo sit habilis ad testandum, secundum Azo. C. *de impuber. et aliis substitut.* in summ. et quia potest fieri cuilibet, ut hic dicitur, et in §. *fin. Instit. de vulg. substitut.*

(2) *Substitutio*. Lex ista enumerat species substitutionum, de quibus etiam per Gloss. in rubric. D. *de vulg. et pupill.* et per Gloss. in §. *qua ratione*, *Instit. de pupil. substitut.* et per Gloss. in cap. *Raynutius, de testam.* in glos. 4.

(3) *Breuiloqua*. Habes hic, quod breuiloqua est species substitutionis de per se, quod nota contra Gloss. in cap. *Raynutius, de testam.* quæ non enumerat istam inter alias. Socin. in rub. D. *de vulg. et pupill.* concludit, quod substantialiter, et essentialiter non sit ista nova species substitutionis, quia nihil aliud est, unam vulgaris et pupillaris, vel vulgaris tantum, juxta ea quæ notat Bart. in l. *Lucius*, col. 1. D. eod. formaliter tamen benè dicitur nova species, nam in forma in duobus differt è simplici vulgari; primo, quia breuiloqua de necessitate fit pluribus, vulgaris uni tantum. Secundo, quia vulgaris, vel est omnino expressa, vel omnino tacita; breuiloqua verò semper est expressa verbis generalibus.

(4) *Fideicommissaria*. Dicitur ergo substitutio illa, quæ est fideicommissaria, ut hic vides, et in §. *fin.* ubi glossa magistralis, *Instit. de pupil. de substit.* quæ apertè, argumento textus ibi, vocat hanc substitutionem fideicommissariam: et facit ad id, quod Doctor. tradunt an in statutis appellatione substitutionis veniat fideicommissaria, de quo latè per Socin. in rub. D. *de vulg. et pupill.* col. 2.

LEY II.— Como la substitution que es llamada vulgar, se faze por palabras de niego, e a las vegasdadas calladamente.

Claramente se faze la substitution, que es llamada vulgaris, por palabras negatiuas (1) en esta manera, como si dixesse el testador: Establezco a fulano por mio heredero (2), e si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. Ca, si muriesse aquel que fuesse establecido primeramente (3), ante que ouiesse tomado la heredad, o se aya otorgado por heredero, sera heredero el segundo (4). E esso mismo seria (5), si fuesse biuo, e non quiesse recibir la herencia, o la desechasse (6). E aun calladamente (7) se podria faze tal substitution, como si el testador nombrasse dos omes por sus herederos, diziendo assi: Que qualquier dellos, nombrandolos, el que fuesse biuo, que aquel fuesse su heredero; estonce dezimos, que si fuessen biuos amos, auran la heredad. E si el vno moriere tan solamente, auerla ha el otro que fuere biuo. E estos, porque en tal establecimiento como este se entiende calladamente, que si el vno es muerto, o si fuere biuo, e non quisiere la herencia, el otro entrara en su lugar, e la deue auer toda.

LEX II.— Per verba negativa fit substitutio vulgaris, ut instituo talem heredem. et si hæres, non erit, Titius sit hæres; tunc si institutus ante aditam hæreditatem moriatur, vel nolit, aut repudiet hæreditatem, erit Titius hæres; et etiam tacitè fit vulgaris substitutio, ut, talem et talem instituo, et quis eorum sit vivus, sit hæres, quia tacitè intelligitur, quòd si unus sit mortuus, vel nolit adire, alius habeat hæreditatem. Hoc dicit.

(1) *Negatiuas*. Sequitur dicta Azo. C. *de impuber. et aliis substitut.* in summ. col. 1. et Gloss. in §. *qua ratione*, *Instit. de pupil. substitut.* Gloss. tamen in dict. cap. *Raynutius, de testam.* dicit, quòd concipitur verbis affirmativis; et utrumque dictum potest esse verum, et procedere secundum extremum, cui verba applicantur, secundum Bart. in l. 1. C. *de vulg. et pupill.* col. 4. vers. *ulterius quæro*, cum quo communiter Doct. transeunt.

(2) *Hereditas*. Quid si dicat, *rogo, ut restituat hæreditatem Titio*, an erit adhuc vulgaris? Bart. tenet, quòd sic, in l. *quærebatur*, D. *de testam. milit.* limita tamen et intellige, nisi dicat, *rogo, ut restituat ex fideicommissa*, nam tunc esset fideicommissaria, et hæres institutus cogere adire, et restituere; et ita procedit dictum Guillel. de Cug. in l. *precibus*, C. *de impuber. et aliis substit.* secundum Socin. in l. 1. D. *de vulg. et pupill.* col. 13. vers. *circa tertiam questionem Bart.* Vide etiam per Bald. in l. *humanitatis*, C. *de impuber. et aliis substit.* col. 12. vers. *mirabile dicam*.

(3) *Primeramente*. Procedit, etiam si vivo testare decedat, ut in l. *si pater filium*, D. *de vulg. et pupill.* l. *Thais*, §. *Spondophorus*, D. *de fideicommiss. liber.* Gloss. et Bart. in l. *Callus*, §. *quidam recte*, D. *de liber. et posthum.*

(4) *Segundo*. Qui habebit hæreditatem cum fructibus, qui augent hæreditatem, ut in l. *ita tamen*, §. 1. D. *ad Trebell.* l. *Centurio*, in fin. et ibi Ang. et Doct. D. eodem.

(5) *Esso mismo seria*. Habes hic, quòd substitutio vulgaris, si hæres non erit, comprehendit non tantum casum voluntatis, sed etiam casum impotentie, adde l. *cum proponas*, C. *de hæred. instit.* aliquando tamen ista verba, si hæres non erit, solum includunt casum voluntatis, et non casum impotentie, ut in quæstione Glossæ in l. *si mater*, §. *si filius*, D. *de vulg. et pupill.* et ibi per Bart. de ratione. Adverte etiam, quòd substitutio vulgaris facta in uno existis casibus, voluntatis scilicet, et impotentie, comprehendit alium; ut in l. *Callus*, §. *et quid si tantum*, D. *de liber. et posthum.* l. fin. secundum lecturam Rainie. et Bart. C. *de instit. et substit.* tradit Bartolus, et post eum modernus in l. 1. col. 4. vers. *hoc præmissa quæro*, D. *de vulg. et pupill.* ubi Socin. colligit 11. limitationes, à columna. 11. usque ad column. 15. vide ibi per eum, et etiam per Alexand. et Jaso. et Guillel. Bened. in repetit. cap. *Raynutius, de testam.* super verbo *si absque liberis moreretur*. la 2. fol. 4. 5. 6.

(6) *La desechasse*. Admittitur ergo substitutus statim, quòd hæres repudiat: quod procedit, etiamsi institutus possit restituere adversus repudiationem, secundum Bart. in l. 1. D. *de vulg. et pupill.* in 4. quæst. princ. col. 5. illius repetit, et idem si ex beneficio suilatis possit revocare abstentionem intra triennium; juxta l. fin. C. *de repud. hæred.* Bart. in l. 3. D. *de acquir. hæred.* vide per Socin. in repetit. dict. l. 1. fol. 4. col. 4. vers. circa primam quæstionem. An tamen ille, in quem transmissit institutus jus deliberandi, excludat substitutum? Vide ibi per Bart. concludentem, quòd potentior sit jus transmissionis, quàm jus substitutionis, et sic quòd præferatur hæres hæredis substituto, et opinio Bart. communiter tenetur, licet passus sit disputabilis, secundum Alexand. et Socin. ibi. Quid autem si filiusfamilias institutus repudiet, an admittatur pater, vel substitutus? Bart. tenet, quòd pater, ut in l. fin. §. *simitique modo*, C. *de bonis quæ liber. et tenet*. Gloss. in princip. illius l. super verbo *recusante filio*, Bart. in dict. l. 1. col. 6. cujus opinio communiter approbatur ibi per Doctor. Moriente verò filio ante aditam hæreditatem, substitutus admittitur, excluso patre, secundum Bart. et communiter Doctor. ibi; quod tamen limita septem modis, de quibus per Socin. ibi, chart. 7. col. 4. cum princip. sequent. Sed an fideicommissarius præferatur substituto vulgari, repudiante instituto? Bart. ibi tenet, quòd sic, si fideicommissus sit repetitum à substituto; sed tu dic, idem esse, etsi non repetitum, secundum Joan. de Imol. ibi per textum in l. *facta*, §. *Julianus*, D. *ad Trebell.* ubi idem tenet Bart. et Alexand. et est communis opinio, quòd jus restitutionis præferatur juri substitutionis, secundum Socin. ibi col. 1. chart. 8. vers. circa 6. quæstionem Bart. Si tamen ipse hæres esset indignus, fiscus præferatur substi-

tuto, quasi potentior sit jus indignitatis, quàm jus substitutionis, secundum Bart. ibi, column. 6. et ejus opinio est communis: procedit tamen in hærede indigno: aliud in incapace, ut notatur per Doctor. in l. 1. C. *de hæred. instit.* et idem, quando indignus mortuus fuisset ante defunctum, vel ante aditam hæreditatem, cessante fraude, secundum Socin. et alios modernos, fol. 4. col. 2. vers. circa 7. quæstionem Bart. vel nisi institutus repudiaret antequam esset indignus, l. *si antequam*, D. *ad Syllanian.* vel nisi sit datus substitutus hæredi indigno, in eo quod capere non posset, secundum Angel. per illum textum in l. 2. C. *de hæred. instit.* et sequuntur ibi moderni, et idem Angel. in l. *in tempus*, D. *de hæred. instituend.*

(7) *Calladamente*. Istud exemplum tacitè vulgaris ponit l. *Titius, et Sejus*, D. *de hæred. instituend.* cum l. sequent. aliud exemplum est de vulgari tacita, quæ est comprehensa sub pupillari expressa, ut in l. *jam hoc jure*, in princip. D. *de vulg. et pupill.* et in l. *quamvis*, C. *de impuber. et aliis substit.* et per Bart. in l. 1. col. 5. D. *de vulg. et pupill.* et extincta pupillari expressa, eo quòd filius decessit in vita testatoris, extinguitur etiam ista vulgaris tacita, ut in l. *quod si filius*, et ibi vide Bart. D. *de captiv. et postlim. revers.* et tradit Paul. de Cast. consil. 15. vol. 1. super primo dubio, *sciendum, etc.* vers. *venio nunc ad quintum dubium*, ubi dicit, secus esse in tacita vulgari contenta in compendiosa, vel reciproca; vide per Bart. in l. 1. col. 2. vers. 2. *principaliter quæro*, D. *de vulg. et pupill.* et per Guillel. in repetit. cap. *Raynutius*, super verbo *si absque liberis moreretur*, fol. 5. col. 2. vers. *sed dubitatur apud Doctor.* cui adde Bart. in dict. l. 1. vers. *ulterius quæro*, col. 8. et Socin. fol. 14. col. 1. et 2. Et quid si pupillaris expressa expiret per filii emancipationem, an etiam tunc extinguatur tacita vulgaris? Bart. tenet, quòd sic, in dict. l. 1. col. penult. vers. *ulterius quæro*, ubi sequenti quæstione vide, quod id si pupillus efficiatur pubes; et ibi ad finem vide, quid si pupillaris fiat majori, vel extraneo, an contineat tacitam vulgarem: et nota, quòd licet per dationem substituti vulgaris expressam tollatur suitas, ut in l. *si filius hæres*, D. *de liber. et posthum.* non tamen tollitur per tacitam vulgarem, secundum communem conclusionem Doctor. in dict. l. *si filius hæres*, et in l. *si filius qui patri*, D. eod. et in l. *apud Julianum*, §. *idem Julianus*, D. *ad Trebell.*

LEY III.—Quando muchos herederos son establecidos en el testamento, e substitutos entre sí, quanta parte acrecece a cada uno dellos, si alguno dellos non quisiere ser heredero.

Si algun testador (1) estableciesse tres omes por sus herederos; al vno en seys onças, e al otro en quatro, e el otro en dos; en tal manera (2), que si alguno dellos muriesse ante que entrasse la heredad, o non la quiesse, que los otros (3) heredassen en lugar del; estonce dezimos, que si alguno dellos non quiesse ser heredero, o se muriesse ante que tomasse su parte de la herencia, estos dos que fincassen biuos, deue cada vno dellos heredar los bienes del señor, que les fizo sus herederos, e la parte del otro, segund la quantia (4) en que el testador los establecio primeramente por sus herederos.

LEX III.—Partes adjectæ in institutione, censentur repetitæ in substitutione. Hoc dicit.

(1) *Si algun*. Concordat cum l. *qui liberis*, §. *fin.* D. eod. et cum l. *si plures*, eod. tit. et cum l. 1. C. *de impuber. et aliis subst.* et cum §. *et si ex disparibus*, *Instit. de vulg. substitut.*

(2) *En tal manera*. Licet ista lex ponat exemplum in substitutione directa, idem tamen dicendum est in fideicommissaria, l. *Lucius*, §. *pater*, in fin. et §. *Mævia*, et l. *quotiens*, in princip. D. *ad Trebell.*

(3) *Que los otros*. Non aperit, utrum testator istos substitutos nominaverit propriis, vel appellativis nominibus; l. *nonnunquam*, D. *ad Trebell.* in hoc distinguit, et Glossa, et comuniter Doct. in l. 1. C. *de impuber. et aliis*, et ibi Salicet. vers. 5. casu principali, ubi declarat in fine, quòd dicantur nomina appellativa omnia illa, quæ non sunt propria, ut si dicat: Vos invicem, vel quos invicem substituo, vel alios hæredes substituo, vel fratrem suum substituo, ut

in dict. l. *Lucius*, §. *Mævia*, D. *ad Trebell.* et ratio differentie, secundum Rapha. Fulgo. in dict. l. 1. est, quia nomina propria exprimuntur cum copula, et quæ dividit pro virili, l. *reos*, §. *cum in tabullis*, D. *de duob. reis*, l. 1. C. *si plures una senten. fuer. condemn.* ex quo inferitur, secundum Philip. Dec. et alios modernos in dict. l. 1. quòd data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria, et appellativa, ut concludit Rapha. Cuma. in l. *turpia*, §. *fin.* D. *de legat.* 1. unde si substitutio de hæredibus sit facta cum copula, et non haberet locum ista lex, sed pro virili excurrerent in substitutione, quod est benè notandum; sed quia ex communi usu loquendi ista copula nunquam ponitur inter nomina appellativa, sed inter propria, ideo lex fecit differentiam. Si ergo testator in appellativis nominibus utatur copula, idem videtur dicendum, quod in propriis, ut si diceret, *primum, et secundum hæredem substituo*; secus tamen si diceret, *quos hæredes, scilicet Petrum, et Joannem substituo*, quia tunc pro hæreditariis portionibus succederent, ex quo in nomine appellativo hæredes, quod præcessit, deficit copula, ut vult Bald. in dict. l. 1. Et idem si in propriis nominibus deficeret copula, ut si duo hæredes ejusdem nominis essent, veluti Joannes, et diceret, *quos Joannes substituo*, secundum quod declarat Jaso. in dict. l. 1. quia tunc succederent pro hæreditariis portionibus: et ista differentia proprii nominis, vel appellativi procedit in institutionibus, secus in legatis, ut in l. *uic.* §. *sed ut manifestetur*, et ibi Gloss. C. *de caduc. tollend.* in parte *pro virili*, quam sequitur Alexand. et Jaso in dict. l. 1. et idem Alexand. in dict. l. *quotiens*, D. *ad Trebell.* et vide etiam in ista materia decisionem Neapolit. num. 309. incipit, *pater quidam*.

(4) *Segund la quantia*. Limita, nisi ex onere injuncto hæredibus æqualiter aliud colligatur, l. *quotiens*, D. *ad Trebell.* l. *utrum*, §. *fin.* D. *de reb. dub.* Limita etiam istam legem per casum singularem l. *cohæredis*, §. *qui discretas*, D. *de vulg. et pupill.* de quo ultra Doctores ibi, vide Alexan. consil. 66. vol. 2. Decium consil. 186. et consil. 304. Limita etiam, nisi constaret de mente testatoris aliud, ut est videre in quæstione illa, de qua per Bart. in l. fin. D. *ad Trebell.* scilicet de filiis masculis universaliter institutis, filia verò in re certa; et per eumdem in l. *Lucius*, col. penult. vers. *sed quæro circa hoc de pulchra quæstione*, D. *de vulg. et pupill.* et facit ad quæstionem majorie, quod prohibitiones, et vincula appositâ in prima substitutione, censentur repetita in secunda, vide l. *Catio*, in princip. D. *de alim. et cibar. legat.* l. *si tibi*, et l. seq. D. *de alim. legat.* l. *cum pater*, §. *ab instituto*, D. *de legat.* 2.

LEY IV.—Por que razones desfallece la substitution que es llamada Vulgar.

Desfallece la substitution que es llamada en latin, vulgaris (1), cada que aquel que es establecido por heredero primeramente, entra la heredad (2) del testador, ante que muera (3); o si consiente, otorgando, e diziendo que quiere ser heredero, maguer non la tome. Ca estonce el substituto non ha derecho ninguno en los bienes del muerto, en que fuesse establecido el primero heredero; maguer este que primeramente fue establecido, muriesse despues; esto se prueua (4) por las palabras del testador, que dize: Establezco a fulano por mio heredero, e si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. E porende, pues que el primero heredero entra la heredad (5), o quiere ser heredero, non ha por que lo ser el substituto, maguer muera el primero despues.

LEX IV.— Expirat substitutio vulgaris adita hæreditate per institutum. Hoc dicit. Habuit ortum à l. *post. aditam*, C. eod. tit.

(1) *Vulgaris*. Si tamen esset substitutio militaris, id est à milite facta (quam Alexand. in l. *in testamento*, C. *de testam. milit.* vocat militarem) fieri posset etiam post aditam hæreditatem; nam miles substituere potest etiam directo post aditam hæreditatem, si constat, quòd uti velit privilegio militari, ut in l. *Centurio*, D. *de vulg. et pupill.* et idem erit in aliis personis privilegiis militum gaudenti-

emancipato non possit pupillariter substituere, poterit tamen pater, habens unum filium emancipatum, et alium in potestate, uti remedio, l. *cum ex filio*, in princ. D. de vulgar. et pupill. ubi vide Bartol. et Doctor. Nota etiam, licet non possit filio non existenti in potestate pupillariter substitui, valebit tamen substitutio iure fideicommissi, Gloss. ubi Bartol. et Alexand. et est communis opinio in l. *verbis civilibus*, D. eod. Adverte etiam, quia requiritur, quod tempore mortis patris filius sit in ejus potestate, ut in l. *coheredis*, §. *cum filia*, D. eod. Quid tamen si exeat à potestate per dignitatem? Vide per Bart. in dict. l. 2. col. 3. vers. *quæro quid si exeat*.

(6) *De aquella edad*. Ut suprâ eod. l. 1. et per Bartol. in dict. l. 2. D. de vulgar. et pupill. in 2. requisito. Requiritur etiam, quod pater prius sibi faciat testamentam, l. 2. §. *prius*, D. eod. ubi vide per Alexandr. Requiritur etiam, quod filius instituat, vel exheredetur, dict. l. 2. vers. *sed si eos*, et l. infra proxima. Requiritur etiam, quod hæreditas adeatur ex primis tabulis, seu ex patris testamento, l. 2. §. 1. versic. *ad eod*, D. eod. de vulgar. et pupill. quod ultimum fortè hodie de jure regi attenda l. 1. tit. de los testamentos, lib. 3. *Ordinam. Regal.* non erit necessarium. Requiritur etiam, quod impubes post mortem testatoris sui juris efficiatur, neque recasurus sit in alterius potestate, ut in dict. l. 2. in princ. D. eod. ubi Bart. in 4. requisito, et etiam de isto, et de aliis requisitis necessariis ad pupillaris substitutionis essentialiam, vide magistraliter per Bart. et Doctor. ibi.

(7) *Si fuere mio heredero*. Ista forma verborum ponitur in l. 1. §. 1. D. de vulgar. et pupill. non tamen ista verba sunt de substantia pupillaris substitutionis, quia ad ipsam sufficit dicere, si decesserit in pupillari ætate, ut notat Bart. in dict. l. 1. quando tamen ista verba ponuntur, faciunt, quod ista sit merè pupillaris substitutio quoad verba, et quoad mentem; ita quod quoad verba, et quoad mentem, non continet tacitam vulgarem, licet ex legis interpretatione tali casu contineatur tacita vulgaris, ut in l. *jam hoc jure*, D. de vulgar. et pupill.

(8) *Que sea su heredero*. Quid si dixit testator, si filius meus in suam tutelam non venerit, talis sit mihi hæres, vel tali bona mea obveniat? Dic, quod adhuc dicitur pupillaris substitutio: vide textum, et ibi Bart. in l. *si ita scriptum*, §. penult. D. de honor. possess. secund. tabul. glossa notabilis super verbo *Cajus Sejus*, in l. 1. D. de vulgar. et pupill. Et quid si testator dixit *Titius, et Sejus, filii mei, uterve eorum vivat, hæres mihi esto*, quæ est forma l. *Titius*, D. de hæred. instit. an contineatur sub talibus verbis pupillaris? Bart. in l. *Lucius*, l. col. D. de vulgar. et pupill. vult, istam substitutionem reciprocam esse, et sic continebitur pupillaris: illa enim verba, *mihi hæres, esto*, non impediunt pupillarem, l. 1. D. de vulg. et pupill.

(9) *Si se muriere*. Non repetit illud, *si hæres esset*, et cantè, nam sufficeret, quod decederet in pupillari ætate, dato, quod paterna hæreditate se abstinisset, ut hic probatur, ut in l. *Julianus*, D. de acquir. hæred. et in l. *pater*, D. de privileg. credit. Bart. in l. 2. in princ. col. 3. vers. *sed quæro*, D. eod. et cui incumbat onus probandi, quod pupillus decesserit, vel non decesserit in pupillari ætate? Videtur, quod sit fundata intentio substituti, dicentis pupillum in pupillari ætate decessisse, nisi per adversarium de majori ætate probetur, per textum notabilem in l. *ex facto*, §. penult. D. ad Trebell. et tenet Bald. consil. incipiente, *ex parte contingente*, quem refert, et sequitur Decius in cap. in præsentia, de probat. num. 50.

(10) *Calladamente*. Approbat optionem Azon. C. de impuber. et aliis subst. col. 1. scilicet, quod hæc verba, *quisquis mihi hæres erit, sit filio meo impuberi hæres*, continent vulgarem expressam, et pupillarem tacitam, per l. *cum filio*, et l. *qui liberis*, §. *hæc verba*, eod. Gloss. tamen in §. *qua ratione*, Inst. de pupil. subst. vult, quod ista sit expressa pupillaris, et tacita vulgaris, et sic totum è contra, et idem tenet Bart. in dict. §. *hæc verba*; posset pro concordia dici, quod aut testator dixit, *quisquis mihi fuerit hæres, sit filio meo impuberi hæres*, prout fait in casu dictæ l. *qui liberis*, §. *hæc verba*, prout loquitur Bart. et dicta Glossa, ad illum se referentes, et ista sit pupillaris expressa: si verò non dicatur *impuberi*, sed *filio meo sit hæres*; tunc procedat dictum Azon. et ista lex, quæ ita loquitur. Benè tamen credo, quod respectu exclusionis matris, etiamsi substitutio fieret modo, de quo in hac lege, non adjecto illo verbo *impuberi*, quod excluderet substitutus matrem, cum quoad mentem, et quoad verba, partim sit expressa, sicut aliàs dici solet per

Bart. et Doctor. de substitutione reciproca, vel de compendiosa, in l. *Lucius*, et in l. *Centurio*, D. eod. et per eundem Bart. in dict. l. 2. in princ. col. 3. in fin. D. eod. et facit ad dictam concordiam notabilis doctrina Bartoli in dict. l. *Centurio*, col. 10. vers. *sed quid, si dixi filio meo impuberi*, D. de vulg. et pupill.

(11) *Los que nombro*. Hoc intellige, ut habetur in dict. l. *cum filio*, et in l. *qui liberis*, §. *hæc verba*, D. de vulgar. et pupill.

(12) *Si non fuere mio heredero*. Et sic comprehendit casum noluntatis, et etiam impotentie. Idem tamen dic, quando in unum casum ex his conciperetur, ut in l. fin. C. de inst. et subst. ubi vide per Bart. et Doctor.

(13) *La callada substitution pupilar*. Habes hic, quod vulgari expressa continentur tacita pupillaris; adde l. *jam hoc jure*, D. de vulgar. et pupill. et procedit ista conclusio, etiamsi mater sit in medio quia adhuc tacita pupillaris comprehenditur in vulgari, secundum Gloss. in l. *precibus*, C. de impuber. et aliis, quam ibi communiter Doctores sequuntur: est tamen dubia, et incerta talis tacita pupillaris, matre existente in medio, quia si mater supervivat filio, et velit ei in pupillari ætate decedente succedere, tunc talis tacita contenta in vulgari non sortitur effectum; si verò nolit succedere, aut filius supervivens matri decedat adhuc in pupillari ætate, tunc tacita pupillaris consequitur suum effectum, secundum quod notat Jason. in dict. l. *precibus* col. 4. et Alexand. in l. *Centurio*, D. de vulgar. et pupill. Et si mater esset negligens in non petendo tutorem filio, seu in non acceptando ejus tutelam, propter quod privatur successione filii, per l. 2. §. *si mater*, D. ad Tertul. l. *sciunt*, C. de legit. hæred. §. *sed quemadmodum*, Inst. de Senatusc. Tertul. hoc etiam casu admittitur substitutus ex tacita pupillari, secundum Paul. de Cast. in dict. l. *precibus*, et vide ad prædicta Guillelm. Bened. in dict. repet. cap. *Raynutius*, super verbo *si absque liberis moreretur*, la 2. in materia substitutionis vulgaris, fol. 293. col. 1. et 2. et 3. Et quod dixi in vulgari contineri tacitam pupillarem, limita, nisi de contraria testatoris voluntate appareat, ut in l. *quamvis*, C. de impub. et aliis subst. et secundum quod tradit Bart. et Alexand. ibi, ad istam declarationem voluntatis sufficerent duo testes. Contrarium tamen vult Bart. in l. 2. in princ. col. penult. vers. *quæro ergo*, D. de vulgar. et pupill. imò requiruntur tot testes, quot requiruntur in probatione ultimæ voluntatis, et cum Bart. transit Decius in dict. l. *quamvis*, col. 1. sed tenenda est opinio Bald. et Alexand. et idem voluit Bart. ubi suprâ, licet in contrarium, et non recte referantur ad Decio. Qualiter autem dicatur constare de tali testatoris voluntate, vide Decium ibidem: limita etiam ut statim subditur in hac lege.

(14) *Diziendo assi*. Secus ergò, si separatim cuilibet substitueret vulgari; nam tunc in persona pupilli contineatur etiam tacita pupillaris, et voluit Gloss. et ibi Doctor. communiter in dict. l. *quamvis*, C. eod. et in dict. l. *jam hoc jure*.

(15) *Por razon de la substitution*. Concordat l. *jam hoc jure*, D. de vulgar. et pupill. et l. in testamento, C. de testam. milit. l. *quamvis*, C. de impub. et aliis subst. Sive ergò substitutio vulgaris fiat personis imparibus, sive reciproca, sive breviloqua, non continet pupillarem tacitam, ut in dictis iuribus. Quid autem, si et cum reciproca jungatur substitutio compendiosa, an tunc continebit substitutionem pupillarem in persona pupilli? Videtur dicendum, quod non, ex ratione istarum II. propter uniformem determinationem; et ita est de mente Bart. in l. *Lucius*, 2. col. vers. *sed quæro quando ista substitutio fit duobus*, D. de vulgar. et pupill. junctis his, quæ dicit in præcedenti quæstione; dicit enim, quod etiamsi cum substitutione reciproca jungatur compendiosa, adhuc non continentur sub es substitutiones imparis numeri, nisi aliud appareat de mente testantis; et idem voluit Angel. consil. 131. incipit, *quidam Nicolaus*, et dicit esse punctum novum et istam dicit communem, et veram conclusionem Socinus consil. 290. col. 2. vol. 2. incipit, *quoniam præsens consultatio*.

(16) *Propinco pariente*. Ab intestato intellige, si ipse reperitur proximior tempore mortis pupilli, non aliàs, ut probatur in l. *hereditatem*, C. de impub. et aliis subst.

(17) *Egualdad*. Nota de æqualitate servanda; vide concordantias per Gloss. et Doctor. in dict. l. *jam hoc jure*, vers. *sed si alter*, et de multis, in quibus attenditur æqualitas, vide per Joan. de Plat. in l. in sacris, vers. fin. C. de proxim. sacror. scripior. lib. 12. et quod servanda sit etiam in numero judicum, adde Bald. in cap. 1. per textum ibi, de controvers. feudi, apud pares term. Adde etiam de æqua-

litate concordia inter fratres l. *cum pater*, §. *editis*, D. de legat. 2. cum Gloss. ibi: et voluntas patris testatis inter filios, taliter est interpretanda, quod inter eos resultet æqualitas; l. *eum pater*, §. *pater pluribus*, et ibi Gloss. et Doctor. D. de legat. 2. sic etiam in successione ab intestato servatur æqualitas, ut cui non succedatur, neque possit succedere; in authent. *quib. mod. natural. eff. sui*, cap. 2. §. 1. vers. *nullum*, et ibi Bart. Similiter, et in contractibus, tam in eis interpretandis, quàm justificandis, servanda est qualitas. Bald. in l. 2. col. 9. C. de rescindend. vendit. facit l. *si socius pro filia*, D. pro socio.

(18) *Guisada cosa es*. Cum enim una determinatio respiciat plura determinabilia, pariformiter debet ea determinare, ut hic; et in dict. l. *jam hoc jure*, D. eod. et l. *Lucius*, dict. l. *hereditatem*, et l. *quamvis*, C. de impuber. et aliis substitut. l. in testamento, ubi vide Decium, 3. notab. C. de testam. milit.

(19) *Otra Persona*. Quicumque extraneus, qui non sit de liberis existentibus in testatoris potestate, ut in dict. l. *quamvis*, et in dict. l. *Lucius*, et huic legi, ultra prædictos casus, adde, quod ubi substitutio vulgaris fit cum dictione taxativa, non continet tacitam pupillarem, ut in dict. l. *jam hoc jure*, §. *sed si aliter*, ibi: in vulgarem tantummodo casum, Salicet in l. *precibus*, col. 1. C. de impub. et aliis subst. ubi Alexand. col. 2. Item adde, quod quando prohibitus succedere testatoris, daretur substitutus vulgari, veluti si filio legitimo testatoris substitueretur spurius ejusdem testantis, quod tunc non includeret tacitam pupillarem, cum substitutio sit nulla propter incapacitatem substituti, ut tradit Guillelm. Bened. in repet. cap. *Raynutius*, de testam. super verbo *si absque liberis moreretur*, la 2. fol. 293. col. 4.

LEY VI. — Como el padre puede dar substituto al fijo en los bienes que heredare de la madre, maguer lo ouiesse desheredado de lo suyo.

Puede el padre establecer otro heredero en lugar de su fijo que fuesse menor de catorze años, en la manera que es llamada en latin, substitutio pupillaris, faziendo su heredero (1) al moço sobredicho, assi como desuso diximos. E aun puede esto fazer, maguer lo desheredasse (2) de lo suyo por alguna derecha razon, diziendo assi: Desheredo tal mio fijo, por razon de tal tuerto (3), o yerro, que me fizo, e establezco por su heredero a fulano, en los bienes que a aquel mio fijo vinieren de parte de su madre, e de los otros sus parientes (4); assi que si el muriere ante que sea de edad de catorze años, que este (5) que establezco por heredero, aya en su logar los bienes sobredichos. Pero para poder el padre desheredar tal fijo como este, ha menester que el moço aya mas de diez años (6) e medio, a que llaman en latin, proximus pubertati; que quier tanto dezir, como que es cercano a ser de edad, e ha entendimiento. Ca si menor fuesse, non lo podria desheredar de lo suyo; porque non lo semeja (7) que puede fazer tuerto a su padre maliciosamente, mas que lo faria por necedad, e por mengua de entendimiento.

LEY VI. — Potest pater etiam exheredato filio pupillariter substituere, et succedet substitutus in bonis aliunde quæsitis pupillo; sed oportet, quod exheredatus sit major decem annorum cum dimidio, qui dicitur proximus pubertati, aliàs exheredatio non valet. Hoc dicit.

(1) *Faziendo su heredero*. Ponit aliud requisitum in pupillari substitutione, scilicet, quod filius instituat, vel nominatim exheredetur, adde l. 2. vers. *sed si eos* D. de vulgar. et pupill. et vide circa hoc, quæ ponit Bart. in l. 2. in princ. in 7. requisito, D. eod.

(2) *Lo desheredasse*. Adde §. *non solum*, Inst. de pupill. substitut.

(3) *Por razon de tal tuerto*. Debet enim exprimi causa, ut in l. 4. tit. 7. infra ead. Part.

(4) *De los otros sus parientes*. Vel etiam ex donatione amicorum, ut quia fortè pupillus erat graciosus, ut dicit Gloss. in dict. §. *non solum*, Inst. de pupill. substitut. An autem ab isto substituto filii exheredati possit aliquid relinqui, seu possit à testatore gravari, vide l. 3. tit. 9. infra ead. Part.

(5) *Que este*. An autem ab isto substituto filii exheredati possit aliquid relinqui, seu an possit iste à patre testatore gravari; vide in l. 3. tit. 9. infra ead. Part.

(6) *Diez años e medio*. Semper istæ II. Partitarum taxant istam ætatem, de qua hic, ad declarandum jus commune, quando pupillus dicatur proximus pubertati, ut hic, et in l. 4. tit. fin. infra ead. Part. et l. 9. infra tit. 1. et l. 8. tit. 3. 7. Part.

(7) *Porque non semeja*. Adde l. *si quis in suo*, §. *legis*, C. de inoff. testam.

LEY VII. — Que fuerça ha la substitution pupilar.

Tal fuerça ha la substitution que es dicha pupilar, que aquel que gana la heredad por razon della, deve auer los bienes del moço, en cuyo logar fue establecido por heredero, tambien como si el mismo lo ouiesse establecido por su heredero, en tiempo que pudiesse fazer testamento. E por estas razones, tal substitution como esta es como otro testamento (1), que faze el padre al moço sobredicho. E heredara tal substituto como este todos los bienes (2) del moço (3), onde quier que los aya; fueras ende, si este que assi es establecido por heredero del moço, fuere ome tal, que non pudiesse heredar (4) por derecho los bienes de otri. Ca estonce non los deve auer, si non en aquella manera que las leyes deste (5) libro mandassen.

LEY VII. — Per pupillarem substitutionem succeditur pupillo in omnibus bonis ei undecumque quæsitis, sicut si ipsemet heredem instituisset; nisi substitutus sit incapax bonorum aliunde venientium. Hoc dicit.

(1) *Otro testamento*. Et sic reputatur diversum testamentum à paterno; sed intellige quoad quædam, nam quoad quædam etiam est unum, quod declarant Glos. et Bart. et Paul. de Castr. in l. *patris, et filii* D. eod. et declarat etiam plenè Angelus Aretin. in §. *igitur*, Inst. de pupill. substitut.

(2) *Todos los bienes*. Procedit hoc, etiamsi fuerit substitutus in certa, non dato alio coherede universali, ut est casus in l. *coheredis*, §. fin. D. de vulgar. et pupill. et intellige etiam, quando fuit facta talis substitutio verbis directis, de quibus in l. *verbis civilibus*, D. eod. ut declarat Alexand. in l. 2. col. 40. D. eod. tit. procedit etiam, etsi substitutus succedat ex tacita pupillari, ut notat Bart. per textum ibi indistinctè loquentem in l. *sed si plures*, §. *ad substitutos*, D. eod. et ne detur inconveniens, ne pupillus pro parte decedat testatus, scilicet, si substitutus tantum admittatur ad bona paterna, et pro parte intestatus, si non admittatur ad alia bona pupilli. Quid autem, si succedat ex expressa vulgari, quæ continet tacitam pupillarem, an in ea veniant bona pupilli, sicut veniunt ex expressa pupillari? Quæstio fuit valde disputa inter Doctor. antiquos, prout latè tradit Alberic. in rubrica D. de vulgar. et pupill. col. 14. et seq. vers. *ulterius quæritur, etc.* Et ibi dicit, quod opinio Dyni, quod omnia veniant, tenetur communiter per Doct. modernos; quod tamen debet declarari, secundum Jacob. de Aret. ut repudiante pupillo hæreditatem patris; statim admittatur substitutus ad bona paterna, et decedente postea pupillo impubere, capiet bona ejusdem ex pupillari tacita, ut in l. *si pupillus*, D. de acquir. hæred. et ita tenet Bart. et Doct. communiter in l. 1. col. 9. in 4. effectu vulgaris substitutionis, D. eod. Adverte etiam, quod in ista substitutione pupillari, per quam succeditur pupillo, veniunt etiam bona testatoris, quamvis esset casus, in quo in tali pupillari expressa non contineretur tacita vulgaris; de quibus casibus tradit Bart. et Alexand. in l. 2. in princ. in 5. principali quæstione, D. eod. hoc probatur in l. *paterfamilias primis tabulis*, et ibi Bart. in princ. D. eod. tenet Alexand. in dic. §. *ad substitutos*; et nil mirum, ex quo per additionem impuberis bona coepe-